

Gulahallanmálla birra

Gulahallanmálla lea málla mii lea vuodduuvvon vásihus- ja dutkanprojeakta mii váldá vuodu dutkanprojeavttas “Hele barnet, hele løpet, mobbing i barnehagen” (Olles mánná, olles áiggi, givssideapmi mánáidgárddis). Projeavtta bohtosat, ja eará našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš dutkan, čájeha ahte givssideapmi lea mánáidgárddis. Dat maid mii diehtit, lea earret eará ahte mo vanhemat ja bargit mánáidgárddis barget ovttas go givssideapmi dáhpáhuvvá, lea mearrideaddjin mánáide geaidda gullá. Mánáidgárddi rámmaplána lea čielggas: «Mánáidgárddi galgá heivehit ahte lea vanhenoovttasbargu ja buorre gulahallan vanhemiiguin».

Ulbmil gulahallanmálliin lea:

1. Eastadit givssideami mánáidgárddis go vanhemat ja bargit buoridit iežaset máhtu ja čielggadit vuordámušaid nuppiide givssideami eastadeamis.
2. Buoret ovttasbargokvalitehta gaskkal bargiid ja vanhemiid.
3. Váikkuhit eanet rahčama givssideami vuostá mánáidgárddis.

Diet lea álkit gávdnamis ja álki geavahit ja ulbmil lea ahte galgá vásihit dan ávkkálaš reaidun ovttasbarggus vanhemiiguin eastadit givssideami mánáidgárddis.

6 mánáidgárddi Máttá-Norggas leat oassálastan dutkan- ja ovdánahttinprojektii, mas bargit ja vanhemat ovttas dutkiiguin leat ovdánahttan gárvves neahttačovdosa. Lassin leat 10 mánáidgárddi loahpageahčen projeavtta geahččalan málla ja buktán oaiviliid mat leat dagahan smávit divodallamiid.

Projeakta lea ovttasbargoprojeakta gaskkal:

- Agdera Universitehta (UiA)
- Sørlandet buohcceviessu, Mánáid ja nuoraid psykalaš dearvvašvuoda ossodat (ABup)
- Kristiansand suohkan, Bajásšaddansuorgi
- KS

- Agdera fylkamánni (stáhtahálddašeaddji)

Golbma vuđolaš prinsihpa Gulahallanmodeallas

Fleksibilitehta

Go oaidná givssideami, de lea álki bargái ja vanhemií dovdat unohisvuođa jus eai guldal ja ipmir sin. Sáhtta vásihit ahte biddjojit johtui ieš guđet lágan doaimmat sihke eastadit, bissehit ja hálddašit givssideami. Diekkár diliin divvojuvvojit stuora gáibádusat fleksibilitehtii gos bargit ja vanhemat fertejit sáhttit oaidnit dili earáid bealis. Diet gáibida dáhtu árvvoštallat iežas oainnuid ođđasit, mieđihit rievdadit ja leahkit rabas earáid evttohusaide.

Fuolalaš lagasvuohta

Go ollesolbmot galget bargat ovtta givssideami birra, de gáibida dat buohkaid fuomášumi givssideapmái. Fuolalaš lagasvuođas leat guokte váldooasi:

1) Leahkit dáppe ja dál. Dat mearkkaša ahte don lea ollásit dás go lea sáhka mii dás ja dál dáhpáhuvvá. Mobiilla bijat eret, nákkut ruovttus, bargováttisvuođat ja eará biddjojit eret.

2) Lahka. Váldde iežat jurdagiid ja dovdduid duođas mat čuožžilit. Jurdil mo don sáhtát gaskkustit daid earáide. Diet lea earenoamáš dehálaš go dovda muosehuvvan, suhtu, balu ja eará dovdduid mat váivvidit.

Árvvasvuohta

Buorre gulahallama dovdomearka lea ahte oaiviliid mudde ja viiddida, ja ahte fáttát maid digaštallá čuvgejuvvojit. Oaivil gulahallamiin dán oktavuodas lea ahte joksat oktasaš mihtu: sihke eastadit, bissehit ja hálddašit givssideami. Buorre gulahallamis gullojit buohkaid jietna. Vai šaddá buorre gulahallan, de lea áibbas dárbbášlaš ahte lea ÁRVVASVUOHTA earáid oainnuid ja dadjanmáliid ektui. Go mii vanhemat ja mánáidgárdebargit deaivvadit gulahallat givssideami birra, de mii vásihit ieš guđet lágan dovdduid, oaiviliid ja árvvuid. De lea dehálaš leat rabas ja beroštit go lea čoahkkin nuppiin gaskkusteddjiin, ii unnimusat jus jurddaša eará láhkái go don jurddašat. Dat ahte leahkit árvvas mielddisbuktá guottu mii lea usttlaš ja buorredáhtolaš: mii háliidit nubbái buori ja ahte min mánáin galgá buorre beaivválaš dili.

Gulahallanmálle mánggakultuvrralaš mánáidgárddiin

Kulturvárrogasvuolta

Lea áibbas mearrideaddjin ovttasbargui gaskkal mánáidgárddi ja ovttaskas bearraša ja earenoamážit bearrašiid geain lea eará kultuvrralaš duogáš, ahte hukset buori oktavuoda mii addá vanhemiidda oadjebasvuoda leat rahpasat ovttasbarguin mánáidgárddiin. Ovttasbargu ja gulahallan ferte vuođđuduvvot kulturvárrogasvuoda lahkoneapmái gos mánáidgárdebargiin lea positiiva ja rabas oaidnu, ja leat sáhkki «buori vuogi mielde» go deaivvada bearrašiin. Beroškeahhtá vanhemiid láhtten mánáid ektui geat leat mánáidgárddis, galgá vanhemiid váldit vuostá árvvusatnemiin. Sávaldat ahte gulahallan galgá lea ráđđejeaddji prinsihppa. Kulturvárrogasvuolta mearkkaša dohkkehit kultuvrralaš erohusaid, muhto maiddá ahte gávdnojit ovttalárganvuodát, ja ahte dat váikkuhit ovttaskasa oainnuid ja daguid. Vuogádat ferte leat nu ahte geavaha dulkka go ságastallá vanhemiiguin jus lea dárbu. Mánáidbajásgeassin lea sorjjavaš kultuvrras. Norggas lea gildojuvvon mánáid fysalaččat ránggáštii. Oaidnu mánáide ja mánáid bajásgeassimii lea rievdan maŋemus logiid jagiid. Mánáid vuoigatvuodát lassánit. Earret eará lea mánáid mielváikkuheapmi nanus, ja mánáid galgá váldit vuostá árvvusatnemiin ja dásseárvvuin. Datte ge leat erohusat vánhennláhttemiin ja makkár mánáidbajásgeassin galgá, maiddá Norggas.

Ferte deattuhuvvot ahte dieđihangeatnegasvuolta mánáidsuodjalussii ja ovttasbargu etáhtaidgaskasaš instánsat čuvvot seammá njuolggadusaid čearddalaš norgga bearrašiidda go bearrašiida geain lea eará kultuvrralaš duogáš.

NAFO ruovttusiidduin lea earret eará resurssat mánggagielalašvuoda birra, girjáivuoda ja fátmasteaddji stoahkan- ja oahppanbirrasiid birra mánáidgárddis – jurddašuvvon mánáidgárdebargiide:

<http://nafo.oslomet.no/om-nafo/>

Givssideapmi lea doaba ja fenomena maid vanhemat eará kultuvrrain sáhttet vásihit váttisin áddet. FUBa neahttasiiddus (Vánhennlávdegoddi mánáidgárddiide) leat dieđut givssideami birra mánáidgárddis ieš guđet gillii: sámegillii, arábašgillii, engelasgillii, polskagillii, somaligillii ja urdugillii.

<http://www.fubhg.no/skjer-det-mobbing-i-barnehaugen.4900451-179541.html>

FUB neahttasiidduin gávdno maid diehtu vánhennčoahkkima birra mánáidgárddis dieid ieš guđet gielaide. Gulahallančoahkkinn lea veaháš earálágan go vánhennčoahkkinn mas lea earenoamáš fuomášupmi mo vanhemat ja mánáidgárdi sáhttet bargat ovttas eastadit givssideami.

Bovdejupmi gulahallančoahkkimii berre jorgalit ieš guđet gielaide mat gávdnojit mánáidgárddis.